

אורבך, נמצא שגם מהר"ם, הבכיר שבאחים, ציטט מדברי ר' אברהם אחיו, כדרך שר' אברהם ציטט תדיר בכתביו את תורתו של מהר"ם. אם צדקו דברי אורבך, סביר יהיה להניח כי טעה המלקט בכ"י אוקספורד שציטט את הפסקה כמובאת מתוך 'ספר סיני' – שהרי אין זה מסתבר שר' אברהם ציטט בחיבורו את תורתו שלו מתוך הדברים שמהר"ם אחיו הביא בשמו. ועדיין צריך עיון.

(ז). בדפוס הראשון של תשובות ר' יעקב ווייל (ונציה ש"ט) מובאת בסוף סי' קפו, לאחר חתימתו של ר' יעקב ווייל, תשובה אחת של מהר"ם. תשובה זו עוסקת בדין תקיעת כף – נושא שעומד במרכז דיונו של ר' יעקב ווייל באותו סימן. המקור שממנו נלקחה תשובת מהר"ם אינו נזכר שם, אך העניין מתברר מתוך מהדורה אחרת של תשובות ר' יעקב ווייל, נדירה הרבה יותר, שנדפסה בשנות השבעים של המאה השש־עשרה לערך, אולי בקושטא. במהדורה זו מובאות באותו מקום שתי תשובות של קדמונים בעניין תקיעת כף – האחת של מהר"ם והשנייה של ר' יצחק בן מנחם. בסוף התשובה השנייה נכתב 'מסיני בסימן תתש"ף'.¹²³ שתי התשובות לקוחות מכ"י ברלין (או מטופס מקביל) הראשונה מצויה שם בסי' תתקנז¹²⁴ והשנייה אכן בסי' תתשפ – ובדפוס קושטא הן צורפו למקום אחד בגלל תוכנן המשותף.

בדפוס קושטא מועתקות עוד כמה תשובות מ'ספר סיני': בסי' נא של הספר מובאות ב'חלון' שתי תשובות של מהר"ם מתוך ספר 'סיני',¹²⁵ ושתי תשובות נוספות מובאות בהמשך הקובץ – אחת בסי' רד והאחרת בפסקה האחרונה של הספר.¹²⁶

123 צילום של עמוד זה בספר מובא בשו"ת מהר"י ווייל, מהדורת דומב, עמ' [32], ושם מכונה מהדורה נדירה זו 'דפוס לובלין'. לפרטים נוספים על מהדורה זו ראה י' יודלוב, גנזי ישראל, ירושלים תשמ"ה, עמ' 118, מס' 706.

124 תשובה זו נדפסת להלן, סי' לא.

125 ראה להלן, סי' לט, הערה 1; ולהלן ברשימת התשובות, פרק א, סי' תתתן. בדפוס קושטא לא נכתב על תשובות אלו שהן לקוחות מ'ספר סיני', אך הכותרת לתשובה השנייה – **'מצאתי מורי הרם אחי יצ"ו כת' בתשוב'** – מלמדת בבירור על מוצאה.

126 ראה להלן ברשימת התשובות, פרק א, סי' תתרה וסי' תתרו–תתרט. לפני המדפיס בקושטא (או לפני המעתיק של הטופס שעמד לפני המדפיס) עמד גם קובץ המקביל לד"פ; ראה עמנואל, דפוס פראג, עמ' 593, הערה 163.